

FEMİNİZMİN TARİHSEL DÖNÜŞÜMÜ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE GÜÇ
KAVRAMINA YAKLAŞIMI

İlknur ÇETİNSAĞ¹ Metin AKSOY²

ÖZET

Feministlere göre Uluslararası İlişkiler disiplini maskülen düşünce yapısına uygun olarak şekillenmiştir. Uluslararası ilişkilerin teorisinde, yapısında ve pratiğinde feminen etkilerin yeterince görülmediği söylenebilir. Kadınların hem toplumsal yaşamın hem de devletlerarasındaki ilişkilerin önemli bir aktörü olduğu düşünülürse kadının bu alanlarda olmayışı önemli eksiklik olarak nitelenebilir. Bunun kaynağında ise toplumsal cinsiyet eşitsizliği bulunmaktadır. Uluslararası ilişkilerin ataerkil egemenlik alanı olmadığı ve uluslararası sistemin cinsiyet eşitliği çerçevesinde tanımlanması gerektiği öne sürülmektedir. Dolayısıyla uluslararası ilişkilerde kadının yeri ve güç kavramı önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Bu makalede feminizm kavramının tarihsel dönüşümü, uluslararası ilişkilerin ataerkil düşünce yapısı, uluslararası ilişkilere feminist yaklaşımlar ve uluslararası ilişkilerin alt disiplini oluşturulan kavramlarla feminizmin güç kavramına yaklaşımı ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Feminizm, Uluslararası İlişkiler, Uluslararası İlişkiler Feminizmi, Toplumsal Cinsiyet.

Jel Kodları: F50, F59.

THE HISTORICAL TRANSFORMATION OF FEMINISM AND ITS APPROACH TO THE
CONCEPT OF POWER IN INTERNATIONAL RELATIONS

ABSTRACT

According to feminists, the International Relations discipline has been formed in accordance with the masculine mind-set. One can claim that feminine effects are not observed widely enough in the theory, structure and practice of international relations. Considering that women are an important factor in both social life and inter-state relations, the absence of women in these areas can be considered as an important deficiency. There lies social gender inequality beneath this fact. It is being claimed that international relations are not a patriarchal domain and that the international system should be defined within the framework of gender equality. Therefore, the place of women and the concept of power in international relations emerges as an important problem. In this article the historical transformation of the concept of feminism, the patriarchal mind-set of international relations, feminist approaches to international relations and feminism's approach to the concept of power with the concepts constituting the sub-discipline of international relations will be discussed.

Keywords: Feminism, International Relations, International Relations Feminism, Gender, Power.

Jel Codes: F50, F59.

1. GİRİŞ

Feminizm cinsiyetler arasındaki eşitsizlikçi yaklaşım ve davranışların ortadan kaldırılması, toplumda cinsiyete dayalı eşit hakların ve yükümlülüklerin sağlanması amacıyla ortaya çıkan, çeşitli ideolojileri, toplumsal tabanı ve örgütleri olan harekettir. Dünyada eşitsizlikler bir şekilde var olsa da özellikle kadın erkek arasındaki eşitsizlik oldukça belirgindir. Ortaya çıkan bu eşitsizliğe müdahale etmek ve kaldırmak için de feminizm akımı ortaya çıkmıştır. 1960'lı yıllar da ortaya çıkan birinci dalga feminizmde toplum yapısına karşı direnilmiş ve 'cinsel devrim' olarak adlandırılan hareketle, toplumun kadınların statüsü hakkındaki düşüncelerini

¹ Yüksek Lisans Öğr., Gümüşhane Üniversitesi SBE, i.cetinsag38@outlook.com

² Doç. Dr., Gümüşhane Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, metinaksoy@hotmail.de

değiştirmek amaçlanmıştır. Bu dönem genel olarak birinci dalga feminist hareket olarak adlandırılmıştır (Çakır, 2018). Feminist hareketin gelişmesiyle ikinci feminist dalga ortaya çıkmıştır ve kadın erkek eşitsizliği faaliyetlerine artık sadece sosyal ve siyasi alanlarda değil bilimsel alanda da çalışma yapmaya başlamışlardır. Özellikle o dönemde kadınların doğumda ölüyor olması sık sık görülen bir şeydi ve çoğu kadın gelişmiş teknolojilerden tıp alanında yararlanamıyordu. Bu duruma karşı gelmek amacıyla ikinci dalga feministler arasında ‘kız kardeşlik’ adıyla çalışmalar yürütülmeye başlamıştır (Taş, 2016:170). 1980’lerde başlayıp günümüze kadar devam eden Üçüncü Dalga feminizm ise, ikinci dalga feminizmde ortaya çıkan yanılığarı ortadan kaldırmaya yönelik olarak doğmuştur. Ayrıca feminist hareketin sadece beyaz kadınların hakları üzerinde faaliyet yaptıkları düşüncesini değiştirerek daha geniş alana yayılıp çok kültürlülük, çevre, küreselleşme gibi konuları içine alan, eleştiren, dönüştüren bir yapıya bürünmeyi amaçlar. Toplumsal yaşam pratikleri içinde yalnızca cinsiyetin üzerinden inşa edilen bilgin, davranışın ve yaşam alanların yeniden düşünülmesi gerekmektedir. Bu yaklaşımın içinde de herhangi bir grup avantajlı veya dezavantajlı konuma gelmemelidir. Bu noktada feminizmin uluslararası ilişkiler sisteminde kurum ve kuruluşlar da özellikle 1980-90 yıllarında üçüncü dalga feminizmle birlikte ortaya çıkan ve kadınların kurumsal yapılarda alt tabanda yer alması ya da hiç yer almaması üzerine çalışmalar yapmaya başlamışlardır. Feminizmin uluslararası ilişkilere girmesiyle, uluslararası sistemde özellikle devlet ve küresel ekonomi de toplumsal cinsiyet rollerini eleştirerek kadına daha çok yer verilmesi için faaliyetlere başlamışlardır. Ayrıca feministler uluslararası ilişkiler sisteminin temel kavramlarını da yeniden sorgulamaya başlamışlardır. Bu sorgulama sürecinde yerleşik temel kavramlar olan devlet, egemenlik, güç ve güvenlik gibi temel kavramlara feminist yaklaşımlarla yeni yorumlar getirmişlerdir (Tür ve Aydın Koyuncu, 2010).

Kadının ezilmişliğinin tarihsel süreç içinde evrildiği, kadın erkek arasındaki eşitsizliğin arttığı ve oluşturulmuş ikincillik pozisyonuyla toplumsal bir hiyerarşi yaratıldığı konusunda Feminizmin uluslararası çapta önemli bir rol olarak itirazlarını yükselttiği düşüncesi bu makalenin odak noktasını oluşturmaktadır. Bu çalışmada ilk olarak feminizmin ortaya çıkışı ve kadının toplum içinde ki yeri ele alınarak tarihsel dönem içinde yaşadığı değişim ortaya konulmaya çalışılacaktır. İkinci olarak kadının uluslararası ilişkiler disiplinine girmesi ve gücün toplumsal cinsiyetle olan ilişkisi ele alınarak, feminizmin uluslararası ilişkilere katkıları ve eleştirileri ortaya konulacaktır. Son olarak tüm bilgilere dayanılarak sonuç kısmında değerlendirme yapılacaktır.

2. FEMİNİZMİN TEMELİ VE TARİHSEL DÖNÜŞÜMÜ

Kelime anlamı olarak Latince kadın anlamına gelen ‘femina’dan uyarlanan feminizm, akademisyenler tarafından pek çok tanıma sahip olduğu söylene de kısaca; kadınların haklarını tanıyarak bu hakların korunması amacıyla eşitsizliklerin ortadan kaldırılmasına yönelik muhtelif ideolojiler, toplumsal hareketler ve kitle örgütlerinden oluşan harekettir. Feminizm kadının ezilmişliğinin tarihsel süreç içinde evrildiğini öne sürerek, kadın erkek arasındaki eşitsizliğin kökeni, dezavantajlı konumu ve oluşturulmuş ikincillik pozisyonuyla toplumsal bir hiyerarşi yaratıldığı kanısındadır. Bu duruma tepki olarak ortaya çıkan kimi hareketlerin başlangıcını Orta Çağ’a kadar götürmek mümkün. Feminizmin ilk yazılı kitabı olarak belirtilen Kadınlar Kentinin Kitabı (The Book of the City of Ladies) 1405 yılında Christine de Piza’ya aittir (Doğan ve Özlük, 2016: 56). Başlangıcı çok eskiye dayansa da modern anlamda feminizmin kurucu 1792 yılında yazdığı ‘A Vindication of the Rights of Women (Kadın Haklarının Savunması)’ kitabıyla Mary Wollstonecraft olarak kabul edilir. Wollstonecraft eserinde kadının geri planda kalmasının gelişmemesinin sebebini kadının erkeğe hizmet etmesi gerektiğini öne süren toplum kuralları olduğunu söyler. Bunun giderilmesinin tek çözümünün de kadınların eğitim alması gerektiğini savunur. Feminist kuramcılar kadınlar ve erkeklerin aynı haklara sahip olan birer yurttaş olduklarını, cinsiyet ayrımı yapılmaması gerektiğini sadece ‘insan’ olarak ele alınması gerektiğini savunurlar. Bu konuda kadın haklarına yeterince önem verilmediğini düşünen feminist gruplar çalışmalara başlamışlardır (Savran,2018). “*Temel doğal haklar doktrinini kadınlara uyarlayan en erken girişim, Elisabeth Cady Stanton tarafından kaleme alınan ve 19-20 Temmuz 1848 tarihinde Seneca Fall, New York’ta yayınlanan, ‘Declaration of Sentiments (Duygusal Bildirisi)’dir. Deklarasyon 100 kadın ve erkek tarafından imzalanmıştır. Doğal haklar kuramından kaynaklanan bu belge, Bağımsızlık Bildirgesi üzerine neredeyse kelime kelime oturtulmuştur* (Taş, 2016:167).” (1869 yılında John Stuart Mill’in yazdığı ‘The Subjection of Woman (Kadınların Köleleştirilmesi)’ adlı eseri, kadının eril bir düzenle tahakküm altına alınmasının temellerine ve eşit haklara sahip bir birey olması gerektiğine dair düşünceler açısından ilk önemli entelektüel sorgulamalardandır. Bu dönemlerden 1960’lı yıllara kadar kadının eğitim, oy kullanma ve çalışma gibi konulardaki istekleri üzerine yapılan çalışmalar Birinci Dalga Feminizm olarak adlandırılır (Eken,

2016:450). Birinci dalga feminizmde ataerkil toplum yapısına karşı direnilmiş ve ‘cinsel devrim’ olarak adlandırılan hareketle, toplumun kadınların statüsü hakkında düşüncelerini değiştirmek amaçlanmıştır. Yasaların yapılması ve düzenlenmesi, kurumların cinsiyetçi yaklaşımlarının önlenmesi ve kadın haklarının güvenceye kavuşturulmaları bu dönemin amacı olmuştur (Özüdoğru, 2018: 308). Çalışma koşullarının kadınlar üzerinde yarattığı travma eşit ücret talebi, kadınların cinsel obje olarak görülmesinin engellenmesi, miras hakkı, eğitim öğretimde fırsat eşitliği, oy kullanma ve yönetime katılma hakkı genel talepler olarak ortaya çıkmıştır. Bu mücadeleler sonucunda bazı ülkelerde kadınlara seçme ve seçilme hakkı verilerek bu alandaki toplumsal cinsiyet mücadelelerinin karşılığı alınmaya başlanmıştır (Nalbant ve Korkmaz, 2019:167). Bu dönemden sonra feminist kuramcılar sosyal, siyasal, hukuki ve ekonomik alanlarda da söz sahibi olmak istediklerini belirtmişlerdir. Böylece kamu ve özel alanda da eşit haklara sahip olmaları yolunda mücadele etmeye başlamışlardır. Bu durumdan anlaşılacağı üzere kadınlar artık toplumda ikincil konumda olmayı kesinlikle kabul etmemektedir.

Yasal olarak kadın erkek eşitliğini sağlayan haklar elde edilmiş ve kadın artık toplum da bir birey olarak görülmeye başlanmış olsa dahi dış politikanın eril yapısında kadın ‘ötekileştirilmeye’ devam etmiştir. Gücün erkeklikle özdeşleştirilmesi dolayısıyla devlet yönetiminin de eril olması normal karşılanmaktaydı (Yılmaz, 2019:216). Feminist teorinin eleştirdiği noktalardan biri kadınların korunmaya muhtaç, savunmasız olarak görülmesi sebebiyle yönetimde başarısız olacağı düşüncesidir. Soğuk Savaş sonrası döneme kadar -üçüncü dalga feminizmin geliştiği dönemler- askeri eylemler, güç politikaları devlet yönetimi gibi kavramlar eril olarak görülmeye devam ederken; kadın hala korunması gereken birey olarak adlandırılmaya devam etmiştir (Al, 2014:17). Böylece ‘Güç toplumsal bir cinsiyet midir?’ sorusuna cevap arayan feministler üçüncü dalga feminizmle beraber uluslararası platforma güç, toplumsal cinsiyet, siyaset, iktisat, milliyetçilik, ırkçılık kavramlarına getirdikleri yeni bakış açısıyla dahil olabileceklerdir.

1960’lı yıllardan itibaren yürütülen kadın hakları çalışmaları ise İkinci Dalga Feminizm olarak adlandırılır. Ayrıca 1960’lı yıllarda kadınların güvenli doğum yapmasını sağlayacak gelişmeler olmuştur ancak bulunan bu teknolojiye tüm kadınlar yararlanamamaktaydı. Böylece feminist kuramcılar bu seferde tüm kadınların bu teknolojiye yararlanabilmesi adına birçok ülkede yer alan baskıcı ve tutucu yasaların ortadan kaldırılması yönünde bir mücadeleye girişmişlerdir. Bunun yanında 1970’li yıllarda kadın haklarının garantiye alınmasıyla birlikte ikinci dalga feminizm artık sadece sosyal ve siyasal alanlarda değil bilimsel alanda da görülmeye başlamıştır. Ayrıca İkinci Dalga Feminizm Birinci dalga feminizmden farklı olarak sadece siyasal haklar üzerinde değil kadının kültürel ve politik konumunu açıklamak üzerine de yoğunlaşmıştır. Bu aynı zamanda bir dönüm noktasını da ifade etmektedir. Çünkü toplumsal cinsiyet ayrımı pek gündeme gelmemiş, farkındalık oluşturulmamış veya siyasal olarak bunların yansımaları üzerine düşünülmemiştir. Erkekler ve çoğu kadın toplumdaki iş bölümünü biyolojik etkenlere bağlamışlardır. Ancak Feminist hareketler bu algıyı dönüştürmeye çalışmıştır (Doğan ve Özlük, 2016: 57). Böylece bu dönem de uluslararası alanda bilgilendirme toplantıları yaparak çeşitli yayınlar çıkarmaya başlamışlardır.

Bu dönemde kadınlara oy hakkı, eğitim hakkı ve çalışma hakkının verilmesi kamusal alandaki sorunların bir kısmını çözmüş olsa da ev içi alanda sorunlara çözüm bulunamamıştır. Tarihsel süreç içinde ‘kadın güçsüzdür korunmalıdır, kadının korunaklı yeri evidir korunması içinde güç mubahtır’ yine aynı söylemle ‘kadının yeri evidir erkek ise dış dünyaya aittir’ algıları kadını hala eve bağlamaktadır (Eken, 2014: 453). Kadının toplumsal rolü olarak kabul edilen çocuk doğurmak ve yemek pişirmek onu ev hayatıyla sınırlandırırken, erkeğe bahşedilen kas gücünü kullanarak eve ekmek getirme görevi dolayısıyla dış dünya ile ilişkilendirilmesi kadınların güçsüz olarak görüldüğünün kanıtı niteliğindedir. Kısaca kadının güçsüzlüğü söylemi toplumsal düzenin ortaya çıkarmış olduğu bir durumdur. Aslında bu durumu ortaya çıkaran da tam olarak eril düşüncenin toplumda baskın olmasıdır.

20.yüzyılın ikinci yarısından itibaren ise kadınlar amaçlarına ulaşarak ‘kadının yeri evidir’ algısını yıkararak diploması alanında görülmeye başlamıştır. Özellikle İngiltere’nin İkinci Dünya Savaşı sırasında Orta Doğu’da Freya Stark’ı görevlendirmesiyle 1946’da kadınların da dış işleri bakanlığına girebilmesinin yolunu açtığı söylenir. İngiltere bu büyük adımından sonra diplomaside kadınları ön plana çıkarmasa da 1960 yılında ABD dış işleri bakanlığında yüzde 9.8 oranında kadın çalışmıştır (Yılmaz, 2019: 218). Kadının uluslararası alanda kendini göstermeye başlaması sorunların çözülmeye başladığını düşündürse de bu sefer de kadın ve erkeklerin güç ve itibar açısından görev yerlerinin belirlendiği ortaya çıkmıştır. Kadın büyükelçilerin stratejik olarak daha az önem arz eden ülkelere (bölgelere) gönderilmesi kadının güçsüz görüldüğünü bir kez daha ortaya çıkarmıştır.

İkinci dalga feminizmde üzerinde durulan bir diğer nokta ise; kadınlara atfedilen ev içinde yaşanan sorunların -işsizlik, kürtaj, hastalık ölüm gibi- sadece kadınlara ait değil toplumu ilgilendiren sorunlar olduğuna değinmesidir. Kamusal alanda eşit haklara sahip olmanın yanında ev içi alanda da eşit haklara sahip olmaları gerektiğine dikkat çekmişlerdir. Çünkü kadın ve ev içi alanın ilişkilendirilmesi kadının toplumda korunması gereken güçsüz bir varlık olarak görünmesine yol açtığı söylenebilir. Ayrıca kamusal alan ve özel alan arasında ki ayrımın ortadan kalkması gerektiğini savunanlar dönemin önemli sloganlarından olan ‘kişisel olan politiktir’ sloganını sık sık dile getirmeye başlamışlardır (Biçer, 2018:7). Böylece toplumda kadının ezilmesine sebep olan ‘ötekileştiren’ sorunlar her iki alanda da engellenmeye çalışılacaktır. Son olarak ikinci dalga feminizm döneminde kadınlar arasında dayanışma ruhunu ortaya koyma açısından “kız kardeşlik” (sisterhood) birleştirici bir ideoloji olarak öne çıkmıştır. Bu ideoloji genel olarak kadınların erkeklerinkinden farklı bir doğalarının olduğu, kadınlar üzerinde egemenlik kurarak kadınların erkekler tarafından ikincilleştirildiği ve bundan yarar sağladığı düşüncesine dayanmaktadır. Dolayısıyla amaçları da bununla mücadele etmektir (Ramazanoğlu,1998:19).

1980’li yıllarda ortaya çıkan ve günümüze kadarki süreci ele alan Üçüncü Dalga Feminizm ise ikinci dalga feminizmde ortaya çıkan yanlışları ortadan kaldırmak için tepki olarak doğmuştur. İlk iki dönemde kadınların erkeklerle eşit haklara sahip olması üzerine çalışmalar yapılırken üçüncü dalga feminizm kendinden önceki dönemlerden farklılık göstererek eleştirel bir bakış açısıyla farklılıkları öne çıkartmayı amaçlamıştır. Ayrıca ikinci dalga feminizmin sloganı olan ‘kişisel olan politiktir’ bu dönemde ‘siyasal olan özeldir’ şekline dönüşmüştür. Üçüncü dalga feminizm, feminist hareketin üst sınıf batılı beyaz kadınlara göre uygulandığı ancak farklı ırktan ya da kültürden kadınların tecrübelerine yabancı olduklarını söyler. Böylece kadınlık tecrübelerinin çeşitli olduğunun önemini vurgular. İki kutuplu dünya sisteminin de sona ermesiyle daha geniş alana yayılmak isteyen feminizm, göç, çok kültürlülük, çevre, küreselleşme gibi konuları içine alan, eleştiren, dönüştüren bir yapıya bürünür (Egbatan ve Şahin: 3). Farklı etnik kökenlerden ya da kültürlerden bir araya gelen kadınlar yaşadıkları farklı deneyimlerden dolayı birbirlerine uyum sağlamada sorun yaşamaları hem iyi hem de kötü bir şekilde yorumlanmaktadır. Farklı kültürleri bir araya toplayarak geniş bir alana yayıldığını gösteren feminizm, bir araya gelen bu topluluğun birbirine uyumlu hale getiremezse aynı sorunları tekrar yaşamaya devam edecektir.

Uluslararası ilişkiler disiplinde güç, güvenlik, egemenlik gibi kavramların erkeklere özgü olarak kabul edilmesi; kadınların uluslararası platformda yer almaması ya da az sayıda kadının yer almasına sebep olmaktadır. Jean Bethke Elshtain, Latince ’de *potestas (eril)* ve *potentia (dişil)* güç olarak cinsiyetleştirilen güç kavramına dikkat çekerek, *potestas* ’ın resmi yöneticiler olarak görülen erkekleri ve *potentia* ’nın da gücün gayri resmi temsilcileri olarak kadınlarla özdeşleştirilmesini eleştirerek *potestas* ve *potentia* ’nın bir arada olduğu bir yapının oluşturulması gerektiğini söyler (Biter, 2017:518). Tarihsel süreç içinde kadının dışlanmasına sebep olan bu yapı ve inşa süreci erkeğin söz hakkının olduğu kadının yok sayıldığı baskın eril toplumun tecrübelerinden kaynaklanmaktadır. Kısaca kadının güçsüzlüğü ibaresi maskülen bir toplumsal düzenden kaynaklanmaktadır. İnsanların toplumda erkeği güçlü kadını güçsüz olarak nitelendirmesi üzerine kadının korunmaya muhtaç gözükmesi kadın ve erkeği güç kavramı üzerinden birbirine bağımlı hale getirmektedir (Eken, 2014:453).

Temelinde toplumda erkeklerin egemen olduğu ataeril düzeni eleştiren feminizm tek bir kuram altında toplanamamıştır ve çeşitli dallara ayrılmıştır. Bunlar; liberal feminizm, eleştirel feminizm, sosyal feminizm, inşacı feminizm, postyapısalcı feminizm ve postkolonyal feminizmdir. Bu yaklaşımların hepsinde de öncelik kadının tüm alanlarda görünür kılınmasıdır. Böylece maskülen değerlerin en çok hâkim olduğu alanlardan birisi olan uluslararası ilişkiler disiplinde feminizmin eleştirilerine maruz kalmıştır.

2.1. Feminizmin Uluslararası İlişkilere Girişi

Tanımlanması zor bir kavram olan gücü daha anlaşılır kılmak ve basite indirgemek adına birkaç tanımına bakmamız doğru olur. Uluslararası ilişkiler disiplinin en çok kullanılan kavramlardan birisi olan gücün net bir tanımı olmamakla birlikte Türk Dil Kurumu’na göre; ‘Bir ulus, bir ordu vb.’nin ekonomik, endüstriyel ve askeri potansiyeli’ olarak açıklanmaktadır. Literatüre yumuşak güç kavramını kazandıran Nye’a göre güç kavramı hava durumu gibidir; yani herkesin hakkında konuştuğu ancak çok az insanın işleyiş mantığını anladığı bir kavramdır (Sancak, 2016:34). Hans Morgenthau ise güç kavramını politik güç ve milli güç olarak iki başlıkta ele almıştır. Morgenthau, uluslararası politika da her devletin hedefleri değişse dahi güce ulaşmanın

nihai amaç olduğunu vurgulamaktadır. Milli güç konusunda ise, güç kavramı ile bireyin, diğer bireyler üzerinde nasıl bir güce sahip olduğunu ve bu durumda bireylerin birbirleriyle toplumsal iletişim halinde oldukları zamanı kastetmiştir (Seten, 2020). Çünkü güç ancak başkalarıyla iletişime geçildiğinde ortaya çıkmaktadır (Ateş, 2009:26).

Uluslararası ilişkiler disiplininin gelişmesinde önemli yere sahip olan realizmle güç kavramı özdeşleştirilmiştir. Realistlere göre devlet gücünü maksimize etmek adına savaşa başvurabilir. Bu nokta da savaşın erkek gücünü çağrıştırdığı ve kadının korunması gereken bir varlık olarak görüldüğüne dikkat çekmek gerekir. Kadınlar ve çocukların erkeklerin korumasına ihtiyaç duyduğu görüşü çok yaygın olsa da savaş sırasında yine erkekler tarafından tecavüze uğramaları, psikolojik baskı altı altında tutulmaları gibi faktörler kadını korunan birey olmaktan çıkararak ezilen birey olarak konumlanmasına sebep olur. Erkeklerle göre daha barışçıl birey olarak görülen kadınlar, kendi güvenliklerinden erkeklerin sorumlu olması düşüncesini değiştirmeyi amaçlar. Bu nokta da feminist teorisyenler kadın ve erkek arasında ki güç ve güç ilişkisinin farklı olmasını eleştirirler.

Feminist yazarlara göre erkeler uzun süreden beri Uluslararası İlişkiler alanında faaliyet gösterdikleri için hem teorik olarak hem de pratikte disiplininin şekillenmesinde önemli pay sahibi olmuşlardır. Bu durum feminist öncüler tarafından politikada prenslerin fazlaca yer aldığını ancak prenseslerin sayıca az olmasına dikkat çekerler. Örnek olarak da Machiavelli'nin *Prens* adlı eserini ve Thomas Hobbes'un *Leviathan* eserini gösterirler (Ataman, 2009: 6.)

Soğuk Savaş'ın sona ermesi, pozitivist yaklaşımların eleştirilmesi ve kimlik politikalarının geri gelmesi 1980'lere kadar toplumsal cinsiyet kavramına değinmeyen uluslararası ilişkiler, ortaya çıkan 'üçüncü tartışma' olarak adlandırılan tartışmayla beraber bu durumu gündeme getirmişlerdir. Tartışmada yer alan başlıkları kısaca uluslararası ilişkiler disiplininin erkek eğilimi içerisinde olması ve toplumsal cinsiyete karşı ilgisiz kalmaları olarak genellenebilir. Üçüncü tartışmadan sonra uluslararası ilişkilerde feminist anlayışın zamanla ilerlediği görülebilir. Bunun en önemli göstergelerinden birisi olarak uluslararası ilişkiler dergilerin de feminizm ve toplumsal cinsiyetle alakalı makalelerin sayısının da gittikçe artış olması gösterilebilir. Aynı zamanda 1990'lı yıllara gelindiğinde de uluslararası ilişkiler disiplini hakkın da yazılan kitaplar, inceleme yazıları ve yayımlanan akademik çalışmalarda da artık feminizmle ilgili bölümlere yer vermeye başlanmıştır. Böylece feminizm bir alt disiplini yaklaşımı olarak uluslararası ilişkiler alanına dâhil olmaya başlamıştır. Feminizm, İlk olarak Uluslararası İlişkiler disiplininde kavram olarak cinsiyetin dünyayı algılama, yorumlama ve teorileştirme konusundaki etkisi; ikinci olarak kadınları dünya politikasındaki rolü ile ilgili olarak kurumlara ve süreçlere etkisi üzerine yoğunlaşmıştır. Uluslararası İlişkiler teorileri ve bu teorilerin kullandığı kavram cinsiyet temelinde şekillenmiştir. Bu bakımdan Feministlere göre kadın-erkek, savaş ve uluslararası politikadaki güç ilişkileri cinsiyet anlamında meşrulaştırılmış ve açıklanmıştır. Bireysel, ulusal ve uluslararası sistem gibi Uluslararası İlişkilerin analiz düzeyleri ve birimlerinin yanında cinsiyetçiliğin de sınıf ırk ve etnisite gibi farklılığın belirleyicilerinden olan analiz birimi olarak sunmaktadırlar (Ataman, 2009: 6). Çünkü bireyler (ve kadınlar) uluslararasıdır ve bireyler birbirleriyle etkileşime geçerek uluslararası politikayı şekillendirirler. Feminist anlayışına göre devlet; baskın erkek egemenliğinde kadınları etki altına alacak şekilde kurulmuştur. Bu duruma kadınların hem iş hayatlarında hem de özel hayatlarında alt düzeyde statüye sahip olmalarını örnek olarak gösterilebilir. Oysa uluslararası ilişkilerde devlet temel aktör olarak kabul edilir ve Uluslararası Sistem de anarşik bir yapı olarak görülür. Feministler bu duruma itirazı ise cinsiyet ilişkilerini de göz önüne alan sosyal bir yaklaşımın göz ardı edilmesidir.

2.2. Feminizmin Uluslararası İlişkilere Katkıları ve Güç Kavramı Çerçevesinde Değerlendirmeler

Feminizm uluslararası ilişkilerin bakış açısına karşı eleştirel bir bakış açısıyla bu durumun tekrar gözden geçirilip düzenlenmesi gerektiğini ortaya koyar. Feministlere göre sosyal bilimlerin diğer alanlarında olduğu gibi Uluslararası İlişkilerde de kadının ikincilleştirildiğini, daha eril bir yapı oluşturulduğunu ve kadın gözüyle bakılması gerektiğinin altını çizerler. Özellikle Realizme getirilen eleştirilerde sistemin bu anlayış sayesinde erilleştiği ve ana kavramlar olan güç, güvenlik savaş ve barış gibi kavramların yeniden gözden geçirildiği gibi siyaset ve ahlak ile olan bağın yeniden kurulması gerektiğine işaret edilmektedir. Feministlerin Realizme karşı çıkmalarındaki temel nedenle Kadınları yüksek politikanın unsuru olarak görmemesi ve sistematik olarak bu akademik alanın dışında tutma isteği olduğunu öne sürmektedirler (Ataman, 2009: 23). Dolayısıyla feminizm bu kavramlar çerçevesinde ciddi eleştiri noktaları ortaya koyarak uluslararası ilişkiler disiplininde kadının yeri hakkında birtakım değişikliklerin olmasında öncü olmuştur.

Önceden devletle güvenlik birbiriyle ilişkilendirilen kavramlar, uluslararası ilişkiler feminizmi güvenlik konusunda bir gelişme sağlayarak kadını da buna dâhil etmiştir. Güvenliği, devleti, egemenliği ve savaşta korumayı sağlayan güç, maskülen bir nitelik taşırken; savunmasız, korumasız, başarısız olan feminen tabi ve ilhaka açıktır. Kısacası, belirli bir alandaki eril bir hiyerarşinin egemenliği, adalet, düzen ve güvenliğin koruyucusu olan devletin nesnel tekilliğine; aksi ise feminen bir anarşinin korunaksız öznel çoğulluğuna, yani sözde bir anarşiye denk düşmektedir (Eken, 2014: 462). Cinsiyetçiliğin sosyal olarak inşası savaş ve güvenlik gibi konularda cinslere farklı roller verilmesiyle başlamaktadır. Feminist kuramcıların yapmış olduğu katkılardan biri güvenliğin odağını “devlet” ten “birey” e yoğunlaştırmalarıdır. “İnsan güvenliği” kavramına önem verilerek güvenliğe bu açıdan yaklaşılır (Egbatan ve Şahin, 2014: 7). Feminizmin kadınlar açısından güvenliği ise şu şekilde ele almaktadır. Ataerkil düşünce sisteminin kadınlara uygulanan şiddetin kadınların toplumda güven içinde olmadıklarını söylerler. Feminist yaklaşıma göre Realist bakış açısı Uluslararası siyaset ve Güvenlik gibi “Yüksek siyasetin” konuları erkeğin dünyasına özgü ayrıcalıklı bir faaliyettir. Güç ve çatışma bu doğaya uygundur. Bu nedenle uluslararası siyaset eril bir yapıdadır. Dişil yapıda olana göre hiyerarşik olarak üstedir. Bu yaklaşımın yıkılması ve Uluslararası Sistemin cinsiyet eşitliği temelinde yeniden tanımlanması Feministler için gereklilik olarak görülmüştür (Atmaca ve Gözen Ercan, 2018: 24).

Savaş birçok anlamda benzer ifadeler kullanıldığı gibi öldürücü silahların kullanıldığı, tarafların bir amaç uğruna çarpıştığı ve öldürmenin cinayet sayılmadığı, toplumsal açıdan onaylanmış bir çatışmadır. Savaş toplumsal ve ilişkiseldir. Bu sebeple savaş akademide sosyal bilimlerin temel konularından biridir. Uluslararası ilişkiler disiplininin gelenekselci erkekler, devlet adamları, diplomatlar, beyaz erkekler olarak savaş üzerine yazıp çizerlerken kadınların dâhil edilmediği disiplinde toplumsal cinsiyet teorisinin gelişmesi oldukça zor olmuştur. Çünkü söz konusu bu düşüncede ‘kadınlar güçsüzdür, korunmalıdır, korunabilmesi içinde güç mubahtır; yine aynı mantıkla kadının yeri daha güvende olacağı evidir, dış dünya ise erkeğe aittir. Dahası, kadın ve soyun devamı üzerinden şekillenen güç kullanımı mantığı böylelikle yalnızca kadını pasif hale getirip, iç-dış, güvenli-güvensiz, hiyerarşi-anarşi, gibi ikilikler üzerinden, sürekli koruma ve çatışma gibi ikili karşıtlıklara dayanan bir güvenlik mantığına zemin hazırlamaktadır. Feminist uluslararası ilişkiler teorisi ise bu ikilikler karşısında daha kapsayıcı analiz düzeyleri üzerinden çalışmanın önemini savunmaktadır (Eken, 2014: 462). Realistler savaş kaçınılmaz bir şey olarak sunarken, feministler onları kötümserlikle suçlar. Realistlerin iddia ettiği, insan doğasının savaşçı olduğu teorisi feministlere göre insan doğası denilen şeyin erkek doğası olarak algılanıp, maskülen niteliklere ayrıcalık tanınmasından kaynaklanmaktadır (Karaosmanoğlu, 2016:112). Uluslararası ilişkiler teorilerine göre savaş erkekleri ilgilendirir ve savaş sırasında kadınlar korunmalıdır. Ancak bilindiği üzere savaşlarda düşmanı incitmek için kadınlara tecavüz edilmesi çok bilindik bir durumdur. Feministlere göre bu durum toplumsal cinsiyetin savaşı, savaşın da toplumsal cinsiyeti şekillendirdiği gösterir. Kısaca kadının güçsüz olarak addedilmesi aslında maskülen bir toplumsal düzenin maskesi olarak görülmektedir. Dolayısıyla bu durum bize kadının sözde korunmaya olan ihtiyacı kadının erkeğe, erkeğin de kadına olan bağımlılığını ortaya çıkarır. Böylece maskülen yapı, gücünü ve egemenliğini kadının sözde güçsüzlüğüne ve korunaksızlığına dayandırırken, vaat ettiği güvenliği de aslında sağlamamakta, hatta aksine, kendi inşa ettiği güvensizliği sürdürmektedir. Aslında ortaya çıkan bu güvensizlik durumu olmasa, kadınlar kendilerini güvende hissediyor olsalar kendilerini koruyacak eril güce muhtaç hissetmeyeceklerdir. Kadınlar, mayınların yasaklanmasına yönelik uluslararası harekette, Nükleer Silahsızlanma Kampanyası’nda, cinsiyet temelli şiddetin protesto edilmesi gibi savaş karşıtı kampanyalarda ön sıralarda yer alırlar. Ancak tüm bunlara rağmen savaş olursa ve savaş bittikten sonra devlet artık insanlara(kadınlara) barış ortamının sağlandığını güvende olduklarını duyurur. Bu bağlamda, feministlerin uluslararası ilişkiler disiplinine diğer bir katkıları barış kavramını yeniden yorumlamak olmuştur. Bu bağlamda barış sağlanabilmesi için neler yapılması gerektiği yönünde perspektifler sunmaya çalışmaktadırlar. Barış ve şiddetsizlik kültürünün yaygınlaştırılması feministlerin niyetlerinden biridir. Şiddetsizlik, şiddet içeren davranışlardan kaçınmaya yönelik bir inanış ve pratikler bütünü olarak tanımlanabilir.

Uluslararası İlişkilerde feminizm kadının iş birliğine yatkınlığı, duyarlılığı ve barışçılığı ve alternatif güvenlik kanunlarına ilgi nedeniyle kendi ortaya koymaya çalışmıştır. Toplumsal cinsiyetin sosyolojik olarak oluşmasına bağlı olarak ataerkil bileşenlerinden bağımsız düşünülemediği bu bakımdan onu doğuran nedenlerin tarihsel ve sosyo-politik olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Eril düşünüşün ve yapının bu tarihsel ve sosyolojik inşa sürecinde feminen de erilin bakış açısıyla tanımlanmış ve yeniden üretilmiştir. Feminist güvenlik yaklaşımı güvenlik, egemenlik ve analiz birimi gibi temel kavramların eril ve aynı zamanda kamu/özel ikilemesinin ayrılmaz parçası olduğundan hareket eder (Doğan ve Özlük, 2016: 65).

Uluslararası ilişkiler teorileri kadının yer almadığı bir bağlamda geliştirilmiştir. Ancak feminizm uluslararası platformda kadının diplomatik rol almasına katkı da bulunmakla kalmayıp, teoriye asıl katkısını egemenlik, toplumsal cinsiyet, güç, güvenlik ve savaş kavramlarının göz önünde olmayan sorunlarına değinerek sağlamıştır. Bu konu da Ann Tickner'in 'realizmin devletin güvenliği için olmazsa olmaz olarak kabul edilen ulusal çıkar, savaş, güç egemenlik, bağımsızlık gibi kavramları ideal erkek tipi ile ilişkilendirmesi' noktasına değinmek doğru olacaktır. Uluslararası ilişkiler disiplini ile özdeşleştirilen realizmde devlet ön plandadır ve devletin gücünü koruyabilmesi hatta arttırabilmesi için kaçınılmaz durumlarda savaş kabul edilebilir. Toplumsal rollerin test edilmesi için uygun bir durum olarak görülen savaşta, askerlerin savaşması ve öldürmesi gerekmektedir. Yaygın inanışın aksine askerlerde savaştan korkmakta ve birini öldürmekte zorlanmaktadır. Böyle bir durumda askerlerin savaştan korkmalarını engellemek adına kadın ve erkeğin toplumsal rolleri -kadının 'güçsüzlüğü', erkeğin 'güçlü' olması- özellikle vurgulanmıştır. Savaşın erkeklere ait bir alan ve kadının bu alanda korunması gereken birey olarak nitelendirilir. Oysa savaşta kadına yönelik işlenen tecavüz ve psikolojik baskı gibi suçlar durum böyle olmadığını göstermektedir. Kısacası kadın aslında savaş alanında korunan pasif bir konumda değildir. Tam tersi şekilde savaşı kadınlarda bizzat erkekler gibi yaşamaktadırlar. Bu durumda kadınlar savaş ganimeti olarak algılanmalarına karşı çıkmakta ve herkesin kaderini belirleyen savaş kararında kadınlarında rol alması gerektiğini ileri sürmektedir. Her ne kadar uluslararası platformda kadının yeri olmadığı açıkça belli olsa da birey(kadınlar) uluslararası politikayı barışçıl yollarla etkileyerek şekillendirmektedir.

2.3. Uluslararası İlişkilere Farklı Feminist Yaklaşımlar ve Eleştirileri

Feminizm, kadının ezilmesi ve kullanılmasına karşı ortak fikir birliği altında olsa dahi hem kadına karşı yapılan baskıların niteliği ve biçimi konusunda hem de bunlarla mücadele yönteminin nasıl olacağı konusunda birbirlerinden ayrılırlar. Birbirinden farklı akımlar olan Liberal feminizm, Marksist feminizm, postmodern feminizm, radikal feminizm, eleştirel feminizm, inşacı feminizm, postyapısalcı feminizm, postkolonyal feminizm olarak ayrılmaktadır.

İlk feminist dalga olarak bilinen liberal feminizm, bireycilik ve eşitlik kavramlarının yoğun olarak ele alındığı liberal dönem de ortaya çıkmıştır. Liberaller, Kadınların toplumsal hayata erkeklerle aynı şartlarda katılabilmeleri, hak ve yükümlülüklerden yararlanabilmeleri için önlerindeki engellerin kaldırılmasını savunur (Berktaş, 2018). Bu yaklaşımda görüldüğü gibi Liberal Feministler toplumsal cinsiyet kavramını dış politikada bir analiz değişkeni olarak kullanmaktadırlar (Tür ve Aydın Koyuncu:14). Kadınların siyasette ve iş alanında yeterince yere sahip olmadığını düşünürler bu yüzden kadınların karar alma mekanizmalarında daha çok yer almaları için çabalarlar.

Marksist feministlere göre, kadın kamusal üretimden dışlandığı için ezilmektedir. Sınıfsız bir toplumun en iyi toplum olduğu tezine dayanan Marksizm, cinsiyeti ayrı bir kategori olarak ele almamaktadır. Çünkü Marksizm'in analiz birimi sınıflar ve bu sınıflar arasındaki çatışmalardır. Özgürlük kavramını da liberalizmden farklı olarak Marksizm'de hem zihinsel hem de fiziksel anlamda üretime katılmayla mümkündür. Marksizm'e göre liberal anlayışın sağladığı medeni haklar yetersizdir. (Ataman, 2009: 17) Eğer sınıf çelişkisi ortadan kalkarsa kadınların üzerindeki baskıda kalkacak ve özgürleşeceklerdir.

Sosyalist feminizme göre sosyal ve ekonomik faktörler ataerkilliğin belirleyici öğeleridir. Ancak kadın sorununun ekonomik ve sosyal hayattan soyutlanamayacağı ve bu bağlantının nasıl aşılacağı konusunda uzlaşıları bulunmamaktadır (Heywood, 2003: 252). Zamanla sosyalizmin gelişmesiyle birlikte feminizmde de kadınların sosyal ve siyasal statüleri konusunda yeni gelişmeler ortaya çıkmıştır. Sosyalizmin tüm ezilen insanlarla ilgilenmesi ayrıca kadınların sadece çocuk doğurmakla görevli olduğu algısı değişmedikçe ulusal ve uluslararası politikada yer edinmeyeceğini dile getirirler. Marksist feminizm de olduğu gibi sosyalist feminizmde de ezilen tüm insanları kurtarmak kadınları da kurtarmak anlamına geliyordu. Çünkü sosyalist feminizme göre kapitalizm ve ataerkillik arasında sıkı bir bağ vardır. Kısaca sosyalist feministlere göre, kadınların erkeklerden şiddet görmesi, siyaset ve sosyal alandan uzak kalması gibi kadının yaşadığı her sorunu kapitalist sistemle ilişkilendirir.

Eleştirel feminizm ise toplumsal cinsiyetin uluslararası siyasetin biçimlenmesindeki ve kadının ekonomik, siyasal ve toplumsal olarak baskı altına alınmasındaki rolünün ne olduğuna cevap aramaktadırlar. Ayrıca

uluslararası sistemde politikanın cinsiyet ayrımına tabi olduğunu ve erkeklerin daha üst konum da olduğunu söylerler.

İnşacı feminizm ise klasik feminizmin kabul ettiği uluslararası ilişkilerin güç, güvenlik, ulusal çıkar, devlet, politika ve egemenlik gibi kavramlarına ek olarak 'yapı'yı da ekleyerek uluslararası politikaların tekrar gözden geçirilmesi gerektiğini savunurlar (Tür ve Aydın Koyuncu, 2010:15) İşte inşacı feminizm bu çerçevede gelişmiştir. Toplumsal cinsiyet ve küresel siyaset arasında ilişki olduğunu her ikisinin birbirini etkilediğini ve değiştirdiğini söylerler. Son olarak inşacı feministler devleti insanların oluşturduğu sosyal projelerin bir sonucu olarak görür.

Uluslararası ilişkilerde en geniş tabanı oluşturan postyapısalcı feminizmde toplumsal cinsiyet kavramıyla uluslararası ilişkiler arasındaki ilişki üzerinde durmuştur. Araştırdıkları temel soru modern bilimde toplumsal cinsiyetin nasıl bir yerinin olduğunu eleştirisidir. Çünkü modern bilimin erkeğin düşüncesine, tecrübesine ve gelişmesine göre ilerlemiş, kadınlar ise dışlanmıştır. Bu duruma göre modern bilimlerin maskülen ve erkeğe özne olduğu görülmektedir. Buna göre toplumsal cinsiyet bir iktidar ilişkisi ve güç mücadelesi olduğunu düşünürler (Kaplan: 2018).

Bir diğer yaklaşım olan postkolonyal feminizmi savunanların çoğu postyapısalcı olduklarını söyleyerek kolonyal sistemde kadınların ikincil konumda olmasını eleştirirler. Postkolonyal feminizm, Batı merkezli kadın yaklaşımını eleştirmektedir. Bunlara göre batı dışındaki kadınlar kültürel, sosyal ve ekonomik yapılar tarafından ikincilleştirilerek hiyerarşik bir yapı çıkmasına neden olmaktadır. Postkolonyal feministlerin bu çerçevede ilerleme kavramları üzerinden batı dışı kadınların karikatürize edilerek cahil, eğitimsiz din baskısı sonucu mağdur edilmelerine karşı mücadele yürütmektedir. Çünkü bu anlayış sorunun ortaya çıkartılıp çözülmekten ziyade Batılı bakış açısının üstünlüğünü inşa etmektedir (Tür ve Aydın Koyuncu, 2010: 15)

Uluslararası ilişkiler disiplininde "Kadın nerede?" sorusuna yanıt olarak kadının yok sayıldığına dikkat çeken feministler, uluslararası ilişkiler disiplini 'toplumsal cinsiyet körü' olarak nitelendirirler (Egbatan, 2014:4). Uluslararası ilişkiler disiplininde güç, egemenlik, savaş, güvenlik gibi kavramların eril gücü çağrıştırmaları da bunun bir kanıtıdır. Feminizm uluslararası ilişkiler disiplinin bu temel kavramlarına yeni bir bakış açısı getirerek disiplin içinde kadının hak ettiği yeri edinmesinin önünü açar. Bu konuda İngiltere'nin İkinci Dünya Savaşı döneminde Orta Doğu'da görev alması üzerine kadın bir diplomatı görevlendirmesi ilk adım olarak kabul edilir. Kadının da uluslararası sistemde yer edinmeye başlaması toplumsal cinsiyet ayrımcılığına karşı yapılmış olumlu bir adım olsa da bölgesel atama yerlerinde stratejik açıdan en az önem teşkil eden ülkeye kadının atanması yapılan ayrımcılığın hala devam ettiğini bizlere gösterir. Bu durumda dikkat etmemiz gereken nokta gücün kimin elinde olduğudur. Böylece gücü elinde tutan ataerkil toplumun bireylere (kadına) dayattığı rollere karşı çıkarak, hem özel alanda (koca egemenliği) hem de kamusal alanda (devlet ataerkilliği) erkeklerden daha aşağı statüde -güçsüz- olmayı reddederler. Kamu ve özelin ayrılmayacağını dile getirerek, kamusal alanda sahip oldukları haklar gibi özel alanda da eşit haklara sahip olmaları gerektiğini savunurlar. Devlet merkezli ve güç odaklı olan realist teorisyenlere göre devletin diğer devletlere karşı gücünü koruması ve güçlerini arttırmaya çalışmasının askeri gücünü koruması gerekirse savaşa girmesini kabul eder. Söz konusu bu savaşlarda kadının korunan birey olduğu yargısına itiraz eden feministler, savaşın içinde bizzat kadınlarında yer aldığını dile getirirler. Bu duruma savaş sırasında tecavüze uğramaları, fiziksel ve psikolojik şiddet görmelerini örnek gösteren feministler, korunmak bir yana dursun erkeğin salt gücünü gösterdiği birer piyon durumuna gelmektedirler. Devletin ideal erkekle ilişkilendirildiği, ataerkil toplum içerisinde kadınların güvenliğinin sağlanamadığı, savaşların çıkması ve çıkan savaşlarda kadın ve çocuğun korunması gerektiğine ancak korunamadığı yine en çok zararı kadın ve çocuklar görmektedir. Charlotte Hooper'ın erilliğin güç ve dişiliğin güçsüzlük -pasiflikle- ilişkilendirmesi görüşünden yola çıkarak bu durumu gücü temsil eden erkeğin ortaya attığını söylemek yanlış olmaz (Çendek, 2020:147) Kısacası gücü elinde bulunduran, maskülen tecrübeler ve değerlere sahip olan erkeğin toplumda söz sahibi olduğu görülmektedir.

3. SONUÇ

Feminist uluslararası ilişkiler yaklaşımı bugüne kadar literatürde gittikçe artan bir birikime sahip olmasıyla çok şey başardığı görülmektedir. Feminizm kadın erkek arasındaki eşitliği sağlamak amacıyla ortaya çıkmasından itibaren süreç içerisinde kadın sadece toplumsal alanda ve iş alanında değil, uluslararası sistemde diplomatik kurum ve kuruluşlarda da yer almak için faaliyetlere başlamıştır. Öncelikle klasik uluslararası ilişkiler

sisteminde kadına yer verilmemesi ya da alt tabanda yer verilmesi eleştirilerek çalışmalara başlanmıştır denilebilir. Feminizm egemenlik, savaş, barış ve devlet konularında uluslararası ilişkiler sisteminde yenileşmeye gidilmesi gerektiğini; kadına daha çok yer verilmesi gerektiğine vurgu yapmışlardır. Bu tartışmayı genellikle ihmal edilen cinsiyet kavramı üzerinden yürütmüşlerdir.

Uluslararası ilişkiler savaşın en temel birimi olan insan, insan bedenini ve savaşı mümkün kılan sosyal ilişki biçimlerini araştırmaya gerek görmemiştir. Bunun yerine savaşları, egemen bir otoritenin ya da karşılıklı caydırıcı bir güç dengesinin yokluğu durumunda ortaya çıkacak olan anarşi durumuna indirgenmiştir. Çünkü bu anarşi durumu, savaşa müsamaha göstermektedir. Ancak savaş bu kurumsal ve soyut varsayımların ötesine geçen sosyal bir olgu ve ilişki biçimidir. Bu konuda feminist teori, sosyal teorideki diğer bakış açılarından faydalanarak uluslararası ilişkilerdeki savaş konusuna daha fazla eğilmeye başlamıştır. Kadınların savaş kurbanı olarak görülmesi ve güçsüzlükle ilişkilendirilmeleri erkek egemen toplumun daha da güçlenmesine sebep olacağı özellikle vurgulanmıştır. Aslında kadının güçlendirilmesi için yapılan çalışmalar, kadının savunmasız ve güçsüz bireyler olarak görüldüğü algısını yarattığı ve erkeklerin koruyucu kadınların korunan statüsünü dolaylı yoldan kabul etmesiyle erkekleri güçlendirmektedir. Bu duruma göre sıklıkla kadınların güçsüz bireyler olarak yansıtılması toplumsal cinsiyet rolleri açısından kadını ötekileştirmeye devam ederek geri plana atarken, erkeğin koruyucu rolünü güçlendirmektedir. Savaşı mümkün kılan toplumsal roller üretirken zayıf ve güçlü gibi ikili karşıtlıkları erkek ve kadın üzerinden inşa etmektedir. Buna göre erkek güçlü, bağımsız, savaşçı, rasyonel ve egemen rolleriyle özdeşleştirilirken; kadın güçsüz, pasif olarak addedilerek bu rollere özdeşleştirilmektedir. Kısaca, devlet tarafından vaat edilen güvenliğin sağlanmadığı dolayısıyla kadının sözde güçsüzlüğüne ve korumasızlığına dayandırılarak kadınlar eril gücün koruması altına itilmektedir. Bu duruma göre uluslararası ilişkiler feminizmi, aslında ortaya çıkan bu güvensizlik durumu olmadığında, kadınların kendilerini güvende hissediyor olacağını, böylece kendilerini koruyacak eril güce muhtaç hissetmeyeceklerini savunmaktadırlar.

Feminizm uluslararası ilişkilerin güvenlik politikaları ve kadınlar arasındaki ilişkilerini sorgulamaktadır. Uluslararası ilişkilerin ana akımları arasında kadının ikincilleştiği ve uluslararası sistem yapılandırılırken kadının bu alandan soyutlandığı ileri sürmektedir. Bunun nedeni ise Uluslararası sistemin eril olarak inşa edilmek istenmesidir. Bu nedenle Toplumsal cinsiyetin sosyal alanda inşası ve bunun devletlerarasındaki ilişkiler yoluyla Uluslararası sistemi cinsiyetler arasında eşit yaklaşımla oluşturulması farklı perspektifleri olan Feministlerin temel uğraş alanıdır.

KAYNAKÇA

- ACAR SAVRAN, Gülnur (2018). **Feminizm Yazıları-Kuramdan Politikaya**, Ankara: Dipnot Yayınları.
- Al Ö. (2014). Soğuk Savaş Sonrası Uluslararası Güvenlik Sorunlarının Çözümünde Birleşmiş Milletler'in Rolü. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- ATAMAN, Muhittin (2009). "Feminizm: Geleneksel Uluslararası İlişkiler Teorilerine Alternatif Yaklaşımlar Demeti", **Alternatif Politika**, 1 (1), 1-41.
- ATEŞ, Davut (2009). 2002-2008 Döneminde Türkiye'nin Güç Arayışı, **Uluslararası Hukuk ve Politika** Cilt 5, No: 17, 23-53
- ATMACA, Ayşe Ömür & Pınar GÖZEN EREN (2018). "Uluslararası Güvenliği Yeniden Düşünmek: Uluslararası İlişkiler Disiplininde Feminist Eleştiriler", **Uluslararası İlişkiler**, Cilt 15, Sayı 59, 19-31.
- BERKTAY, Fatmagül (2018). "Liberalizm: Tek Bir Pozisyona İndirgenmesi Olanaksız İdeoloji" İç. Birsen Örs (Ed.), **19. Yüzyıldan 20. Yüzyıla Modern Siyasal İdeolojiler**, İstanbul, Bilgi Üniversitesi Yayınları, 47-114.
- BİÇER, Gülşah, (2018). Suriye İç Savaşında Kadınların Durumunun Feminizm ve Feminist Güvenlik Yaklaşımı Açısından Değerlendirilmesi, Ankara, 2018. Atılım Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- BİTER, İlkin Tuğçe (2017). "Uluslararası İlişkilerde Feminist Dış Politika Söylemi ve İsveç Örneği", **Alternatif Politika**, 495-524.

ÇAKIR, Serpil (2018). “Feminizm: Ataerkil İktidarın Eleştirisi”, İç. Birsen Örs (Ed.), **19. Yüzyıldan 20. Yüzyıla Modern Siyasal İdeolojiler**, Birse, İstanbul, Bilgi Üniversitesi Yayınları, 413-476.

ÇENDEK, Sinem Yüksel, (2020). **Feminist Uluslararası İlişkiler ve Avrupa Birliği Güvenlik Politikaları**, Nobel, İstanbul.

DOĞAN, Fazlı & Duygu ÖZLÜK (2016). “Feminist Uluslararası İlişkiler ve Uluslararası İlişkiler Eleştirisi: Cinsiyet, Devlet ve Güvenlik”, **Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, 16/32, 43-60.

EGBATAN, Mine & Gonca ŞAHİN (2014). “Uluslararası İlişkilerde Feminist Yaklaşımlar”, iç. Metin Şahin ve Osman Şen (der.), **Uluslararası İlişkiler Teorileri Temel Kavramlar**, Ankara: Kripto Kitaplar, 251-280.

EKEN, Mehmet Evren (2014). “Feminizm, Maskülenite ve Uluslararası İlişkiler Teorisi: Uluslararası Siyasetin Toplumsal Cinsiyeti”, İç. Ramazan Gözen (der.), **Uluslararası İlişkiler Teorileri**, 443-492.

GÜRPINAR, Bulut, (2017). “Feminist Uluslararası İlişkilerde Güvenlik ve Barış: Suriye Savaşı ve Kadınlar”, **Alternatif Politika**, 471-494.

HEYWOOD, Andrew (2016). **Küresel Siyaset**, Ankara, Adres Yayınları.

İÇLİ, Gönül (2017). “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Politikaları ve Küreselleşme”, **Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 30, 133-143.

KAPLAN, Merve (2018). “Post-Yapısalcı Kuram İlişkisinde Feminizm”, **International Journal of Disciplines Economics & Administrative Sciences Studies**, Vol:4, Issue: 9; s. 452-462.

KARAOSMANOĞLU, Abdulhalim (2016). Bir Uluslararası İlişkiler Teorisi Olarak Feminizm. Ankara Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

NALBANT, Fatma & Tuğrul KORKMAZ (2019). “Feminist Teori Temelinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Türkiye Bağlamında Değerlendirilmesi”, **AÇÜ Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi** Cilt: 5, Sayı:2, 165-186.

ÖZÜDOĞRU, Büşra (2018). “Beyaz Feminizm ve Öteki Kadınlar”, **Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi** SAYI: 12, 304 – 319.

RAMAZANOĞLU, Caroline (1998). **Feminizm ve Ezilmenin Çelişkileri**, İstanbul, Pencere Yayınları.

SANCAK, Kadir (2016). **Uluslararası İlişkilerde Güç Kavramı ve Yumuşak Güç**. Nobel, İstanbul.

SETEN, Faruk (2020). “Uluslararası İlişkilerde Güç Kavramı”, Uluslararası Politika Akademisi, 31 Mayıs 2020 <http://politikaakademisi.org/2020/05/31/uluslararasi-iliskilerde-guc-kavrami/> (Erişim 09.12.2020).

TAŞ, Gün (2016). “Feminizm Üzerine Genel Bir Değerlendirme: Kavramsal Analizi, Tarihsel Süreçleri ve Dönüşümleri” **Akademik Hassasiyetler**, 3 (5) 163-176.

TÜR, Özlem & AYDIN KOYUNCU, Çiğdem (2010). “Feminist Uluslararası İlişkiler Yaklaşımı: Temelleri, Gelişimi, Katkı ve Sorunları”, **Uluslararası İlişkiler**, 7 (26), s. 3-24.

YILMAZ, Zehra (2019). “Eril Diplomasi Kültürüne Feminist Bir Eleştiri”, **Kültür ve İletişim**, (44), 209-238.